

Sygn. akt IV CK 157/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 sierpnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian

SSN Zbigniew Strus

w sprawie z powództwa E. T.

przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeń (...) w W. Biuro Regionalne w E.

o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 sierpnia 2005 r.,
kasacji powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 25 października 2004 r., sygn. akt
I ACa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi
Apelacyjnemu, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 4 października 2002 r. Sąd Okręgowy w E. zasądził od
pozwanego Towarzystwa Ubezpieczeń (...) Biuro Regionalne w E. na rzecz powoda E.
T. kwotę 825.000 złotych z ustawowymi odsetkami tytułem odszkodowania za szkody
powstałe w budynku mieszkalnym powoda na skutek pożaru, który miał miejsce w dniu
16 września 2000 r.

Z dokonanych ustaleń wynika, że w dniu 18 stycznia 2000 r. strony zawarły umowę ubezpieczenia budynku mieszkalnego położonego w G. przy ulicy P. W umowie określono sumę ubezpieczenia budynku mieszkalnego na kwotę 675.000 zł, a mienia ruchomego na kwotę 150.000 zł. W dniu 16 września 2000 r. wskutek pożaru, którego przyczyną było podpalenie, ubezpieczony budynek uległ poważnemu uszkodzeniu. Koszt odbudowy budynku wyniósł 717.522 zł, natomiast wartość zniszczonego wyposażenia i rzeczy osobistych wyniosła 292.212,96 zł.

Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutów pozwanego, że odszkodowanie się powodowi nie należy, bowiem szkoda powstała w wyniku celowego podpalenia, którego sprawcą był powód, ani też, że w wykazie strat wyszczególnione zostały przedmioty, których w chwili pożaru w budynku nie było.

W wyniku apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2004 r. zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił. Sąd drugiej instancji uznał za zasadne podniesione w toku postępowania apelacyjnego zarzuty braku legitymacji czynnej oraz przedawnienia roszczenia. W ocenie tego Sądu, powód nie był uprawniony do zgłoszenia roszczenia ani w chwili nastąpienia zdarzenia objętego ubezpieczeniem, ani w chwili zgłoszenia zdarzenia. Uprawnionym z polisy ubezpieczeniowej był Bank (...) S.A. w B., a to wobec ustalenia, że powód zawarł z tym bankiem w dniu 22 maja 2000 r. umowę cesji praw z polisy ubezpieczeniowej. Ponieważ kredyt bankowy zabezpieczony polisą ubezpieczeniową nie został spłacony w chwili wytoczenia powództwa, zdaniem sądu, uzasadniony jest również zarzut przedawnienia, czynności podjęte przez powoda nie mogły bowiem spowodować skutku w postaci przerwania biegu przedawnienia roszczenia. W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że powód nie był legitymowany czynnie przez cały przebieg postępowania przed Sądem pierwszej instancji, zaś przed Sądem drugiej instancji aż do dnia zawarcia umowy zwrotnego przelewu praw z polisy ubezpieczeniowej.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył kasacją powód, jako podstawę kasacyjną wskazując naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 123 § 1 k.c. oraz art. 819 § 4 k.c. W konkluzji wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione w podstawie kasacyjnej zarzuty sprowadzają się do kwestionowania przyjętego przez Sąd drugiej instancji stanowiska, zgodnie z którym roszczenie powoda uległo przedawnieniu. Sąd Apelacyjny uznał bowiem, że utracił

wynikające z umowy ubezpieczenia roszczenie, bowiem było ono przedmiotem cesji dokonanej na rzecz Banku (...) S.A. w B. jako zabezpieczenie udzielonego kredytu. Powód zatem nie był, zdaniem Sądu drugiej instancji, uprawniony do dochodzenia roszczenia przed Sądem, ani do dokonania innych czynności, które zgodnie z art. 123 i 819 § 4 k.c. prowadzą do przerwania biegu przedawnienia. Powód co prawda na skutek cesji zwrotnej odzyskał legitymację do dochodzenia roszczenia, jednak stało się to dopiero w toku procesu, gdy roszczenie było już przedawnione. Ocena tego zarzutu nie jest możliwa bez rozważenia charakteru i skutków dokonanego pomiędzy powodem a Bankiem (...) przelewu.

Właściwość zobowiązania wynikającego z umowy ubezpieczenia polega m.in. na tym, że będąca jego przedmiotem wierzytelność w stosunku do zakładu ubezpieczeń jest szczególną postacią wierzytelności przyszłej. Przelew wierzytelności przyszłej jest co do zasady możliwy. Jak jednak wyjaśniono w orzecznictwie, przedmiotem takiej umowy nie jest wierzytelność, lecz jej ekspektatywa. Oznacza to, że z chwilą dokonania cesji nie następuje przejście wierzytelności na cesjonariusza, bowiem wierzytelność ta jeszcze nie istnieje w chwili zbycia. Wynikająca z takiej umowy oznaczona wierzytelność zostaje przeniesiona na cesjonariusza dopiero z chwilą jej powstania, zatem skutek rozporządzający nie następuje w chwili zawarcia umowy cesji (por. uchwałę SN z dnia 19 września 1997 r., III CZP 45/97, OSNC 1998, nr 2, poz. 22, wyrok z dnia 26 września 2002 r., III CKN 346/01, nie publ.). Wadliwie zatem uznał Sąd Apelacyjny, że legitymację czynną do dochodzenia roszczenia wobec zakładu ubezpieczeń powód utracił już z chwilą zawarcia umowy przelewu. Zwrócić też trzeba uwagę na szczególny charakter wierzytelności przyszłej wynikającej z umowy ubezpieczenia, jest to bowiem wierzytelność warunkowa, której powstanie uzależnione jest od zdarzenia przyszłego i niepewnego, to jest od wystąpienia zdarzenia objętego ryzykiem ubezpieczeniowym. Kwestię tę wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 8 sierpnia 2003 r., V CK 169/02 (OSP 2004, nr 10, poz. 121), w którym wskazał, że dokonanie przelewu takiej wierzytelności nie pozbawia cedenta legitymacji czynnej do dochodzenia wynikającego z umowy ubezpieczenia roszczenia. Ponadto, nie jest bez znaczenia okoliczność, że causą przelewu tej wierzytelności było zabezpieczenie udzielonego skarżącemu kredytu. Szczególny charakter takiej cesji wywodzić zatem należy również ze stosunku podstawowego istniejącego pomiędzy powodem a bankiem. W § 3 umowy kredytowej strony uzgodniły, że cesja traci moc w razie spłacenia kredytu. Cesjonariusz

zatem mógłby realizować roszczenie wobec zakładu ubezpieczeń jedynie w sytuacji niespłacenia kredytu, przy czym cesja nie była jedynym sposobem zabezpieczenia.

Ocenę, że dochodzone w sprawie roszczenie uległo przedawnieniu, podważają także inne argumenty. Z umowy kredytowej wynika, że pomimo cesji praw z polisy ubezpieczeniowej nadal obowiązek opłacania składek ubezpieczeniowych obciążał cedenta (§ 4 umowy), który nie utracił statusu ubezpieczonego. Brak ustaleń odnośnie do kwestii, którą stroną umowy, cedenta czy cesjonariusza obciążał obowiązek zgłoszenia szkody do ubezpieczyciela. Zwrócić jednak należy uwagę, że art. 819 § 4 k.c. rozróżnia materialnoprawną czynność, jaką jest zgłoszenie zakładowi ubezpieczeń roszczenia, od czynności faktycznej, jaką jest zgłoszenie zdarzenia objętego ubezpieczeniem. O ile do skutecznego dochodzenia roszczenia wykazanie legitymacji czynnej jest konieczne, to nie jest już tak w przypadku dokonania czynności faktycznej, a również jej dokonanie przerywa bieg przedawnienia. Sąd Apelacyjny uznał, że wniesienie przez powoda pozwu nie przerwało biegu przedawnienia roszczenia, nie rozważył jednak skutków zgłoszenia przez niego zdarzenia objętego ubezpieczeniem w kontekście wynikającym z powołanego przepisu. Niezależnie od tego, przy uznaniu, że skarżący nie był uprawniony do zgłoszenia zdarzenia i dochodzenia roszczenia, należało też konsekwentnie przyjąć, że bezskuteczne było powiadomienie osoby nieuprawnionej o odmowie przyznania odszkodowania. Z dokonanych zaś ustaleń nie wynika, czy i kiedy o tym fakcie został zawiadomiony cesjonariusz, a zatem czy i kiedy rozpoczął się na nowo bieg przedawnienia roszczenia. Niedostatki w zakresie ustaleń faktycznych nie pozwalają w tej sytuacji na ocenę prawidłowości stwierdzenia, że w dacie cesji zwrotnej na rzecz skarżącego roszczenie było już przedawnione.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 393¹³ k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed wejściem w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), a to z uwagi na treść art. 3 tej ustawy.